

Gemeenschappen en Gewesten

Bevoegdheden

Algemeen⁽¹⁾

De bevoegdheidsverdeling tussen federale Staat, gemeenschappen en gewesten is vastgelegd in de Grondwet en in bijzondere meerderheidswetten. Enkel het federale Parlement kan deze bevoegdheidsverdeling wijzigen. Hiervoor zijn bijzondere meerderheden vereist, onder meer ook in elke taalgroep.

De gemeenschappen en gewesten zijn alleen bevoegd voor die aangelegenheden die hen uitdrukkelijk werden toegekend. De niet uitdrukkelijk toegewezen bevoegdheden (= residuaire bevoegdheden) worden voorlopig geregeld door de federale overheid. Bij de inwerkingtreding van artikel 35 van de Grondwet gaan de residuaire bevoegdheden over naar de gemeenschappen en de gewesten. De bevoegdheden zijn exclusief: dat wil zeggen dat maar één wetgever bevoegd kan zijn voor een bepaalde aangelegenheid. Wel is het vaak zo dat één materie in verschillende deelaspecten wordt uitgesplitst en verdeeld over federale Staat, gemeenschappen en gewesten.

De bevoegdheden van de gewesten

Gewesten staan in voor “plaatsgebonden” aangelegenheden.

Ruimtelijke ordening

Dit omvat o.a.

- de gewestplannen
- bouw- en verkavelingsvergunningen
- stadsvernieuwing
- de bescherming van monumenten en landschappen
- groengebieden

Huisvesting

Dit omvat o.a.

- sociale woningbouw
- de strijd tegen verkrotting
- de specifieke regels betreffende het verhuren van huizen, appartementen, studio's, kamers, enz.

Landinrichting en natuurbehoud

Dit omvat o.a.

- natuurbescherming
- bossen
- jacht, visvangst en visteelt...

De federale overheid blijft evenwel bevoegd voor de vervaardiging, de handel en het bezit van jachtwapens en ook voor de vogelvangst.

Milieu

Dit omvat o.a.

- de bestrijding van lucht-, bodem- en watervervuiling
- geluidshinder
- het afvalstoffenbeleid
- vervuiling door gevaarlijke, ongezonde en hinderlijke bedrijven
- financiële tegemoetkoming wegens schade veroorzaakt door algemene rampen

De federale overheid is evenwel bevoegd voor de algemene normen over bijvoorbeeld het niveau van verontreiniging of hinder die niet mogen worden overschreden. Zij is ook bevoegd voor de arbeidsbescherming in risicovolle bedrijven.

Landbouw en zeevisserij

Dit omvat o.a.

- het landbouwbeleid, tuinbouw- en visserijproducten en de promotie van landbouwproducten
- onderzoek en ontwikkeling
- het uitvoerbeleid

De federale regering blijft o.a. bevoegd voor de controle op de grondstoffen en de plantaardige producten, voor de veiligheid van de voedselketen, de diergezondheid en de kwaliteit van de dierlijke producten (het federaal voedselagentschap).

Dierenwelzijn

Waterbeleid

Dit omvat o.a.

- de zuivering van afvalwater
- de productie en distributie van drinkwater

Economie

Dit omvat o.a.

- het algemeen economisch beleid
- de steun aan bedrijven
- de vestigingsvoorwaarden, met uitzondering van de voorwaarden inzake toegang tot gezondheidszorgberoepen en tot dienstverlenende intellectuele beroepen (advocaten, notarissen, architecten, ...)
- de regels betreffende de handelshuur

1 Deze fiche kan best gelezen worden samen met de fiches 3, 5 en 6.

- de activiteiten van het Participatiefonds en de vergoeding voor zelfstandigen die hinder ondervinden door openbare werken
- toerisme

Wat betreft hun economisch beleid moeten de gewesten binnen het algemeen kader van de federale economische en monetaire unie blijven. De federale overheid is bevoegd voor het muntbeleid, het financieel beleid, mededingings-, handels-, en vennootschapsrecht en de sociale zekerheid

Werkgelegenheid

Dit omvat o.a.

- de arbeidsbemiddeling
- de tewerkstelling van personen die recht hebben op financiële maatschappelijke hulp
- controle op de beschikbaarheid van werklozen en de sanctiëring dienaangaande, behalve de bevoegdheid van de federale overheid voor het normatief kader
- de voorwaarden waaronder uitkeringsgerechtigde werklozen met behoud van hun uitkering vrijgesteld worden van beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt wanneer ze studeren, een beroepsopleiding of stage volgen, en de beslissing om die vrijstelling al dan niet toe te kennen
- de bevordering van buurtdiensten en buurtbanen
- de toekenning van toelagen om oudere werknemers meer kans te geven op werk en om hun arbeidsvoorwaarden te verbeteren
- het stelsel van betaald educatief verlof
- de plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen (PWA)

Energiebeleid

Dit omvat o.a.

- de distributie van elektriciteit en van aardgas

Gemeenten, provincies en intercommunales

Dit omvat o.a.:

- de samenstelling, organisatie, bevoegdheid en werking van de provinciale en gemeentelijke instellingen
- de verkiezing van de provinciale, gemeentelijke en intergemeentelijke organen
- de financiering van de gemeenten en provincies

Openbare werken en verkeer

Dit omvat o.a.

- de wegen
- de havens en regionale luchthavens
- het stads- en streekvervoer
- de minimale technische veiligheidsnormen bij de aanleg en het onderhoud van wegen
- de reglementering voor vervoer van gevaarlijke goederen en uitzonderlijk vervoer over de weg (uitgezonderd de regelgeving inzake nucleair vervoer, het vervoer van explosieven en het vervoer van dierlijke stoffen die een gevaar vormen voor de bevolking)
- verscheidene aspecten van de verkeersveiligheid

Internationale aangelegenheden en wetenschapsbeleid

Voor de aangelegenheden waarvoor de gewesten bevoegd zijn, kunnen ze met andere Staten internationale akkoorden afsluiten en zijn ze bevoegd voor wetenschappelijk onderzoek.

De bevoegdheden van de gemeenschappen

Cultuur

Dit omvat o.a.

- het cultureel patrimonium, de musea en de bibliotheken
- de radio- en de televisieomroep
- sport
- steun aan de geschreven pers
- artistieke vorming; beroepsomscholing en -bijscholing
- de bescherming van de taal

Onderwijs

Dit omvat vrijwel alle aspecten van het onderwijsbeleid. De gemeenschappen zijn ook bevoegd om het administratieve en het geldelijke statuut van het onderwijzend personeel vast te stellen.

De federale overheid kan wel algemene loonmatigingsmaatregelen nemen. De federale overheid is ook bevoegd voor:

- de bepaling van het begin en het einde van de leerplicht
- de minimale voorwaarden voor het uitreiken van diploma's
- de pensioenregeling

Persoonsgebonden aangelegenheden

Dit omvat o.a.

- de jeugdbescherming
- het gezinsbeleid en de kinderopvang
- het gehandicapten- en bejaardenbeleid
- de integratie van migranten

In het kader van de Zesde Staatshervorming werden er ook verscheidene bevoegdheden inzake het gezondheidsbeleid aan de gemeenschappen overgedragen, onder meer:

- de geestelijke gezondheidszorg in verzorgingsinstellingen buiten de ziekenhuizen
- de zorgverstrekking in instellingen voor ouderen
- de zorgverstrekking in revalidatiecentra

De federale overheid blijft bevoegd voor de ziekte- en invaliditeitsverzekering.

Gebruik der talen

Dit omvat o.a.

- het gebruik der talen in het onderwijs, in het bestuur en in de betrekkingen tussen de werkgevers en hun personeel.

De Vlaamse en Franse Gemeenschap zijn op dit vlak echter niet bevoegd voor de gemeenten met een bijzondere taalregeling. Het gebruik der talen in deze gemeenten behoort tot de bevoegdheid van de federale overheid. Die is ook bevoegd voor het gebruik der talen in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad en het Duitse taalgebied.

Internationale aangelegenheden en wetenschapsbeleid

Voor de aangelegenheden waarvoor de gemeenschappen bevoegd zijn, kunnen ze met andere Staten internationale akkoorden afsluiten en zijn ze bevoegd voor wetenschappelijk onderzoek.